

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.009.03.2019

Piotr Woźny
Prezes Zarządu
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Warszawie
ul. Konstruktorska 3A, 02-673 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/077 – Zapobieganie rozprzestrzenianiu się barszczy kaukaskich w Polsce

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie ¹ , ul. Konstruktorska 3A, 02-673 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Woźny, Prezes Zarządu, od 30 sierpnia 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Małgorzata Skucha, Prezes Zarządu, od 1 stycznia 2013 r. do 18 grudnia 2015 r. Kazimierz Kujda, Prezes Zarządu, od 18 grudnia 2015 r. do 12 lutego 2019 r. Marek Ryszka, p.o. Prezesa Zarządu, od 26 lutego 2019 r. do 30 sierpnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Opracowywanie programów dotyczących zwalczania barszczy kaukaskich i finansowania tych działań. 2. Sprawowanie nadzoru nad działaniami dotyczącymi zwalczania barszczy kaukaskich
Okres objęty kontrolą	Lata 2013-2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	– Stanisław Dziwisz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKR/103/2019 z 10 czerwca 2019 r. – Dominika Stępień, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/106/2019 z 10 czerwca 2019 r. – Andrzej Salwiński, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/110/2019 z 19 czerwca 2019 r. – Dariusz Jankowski, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/105/2019 z 10 czerwca 2019 r.

(akta kontroli str.1-4)

¹ Dalej: NFOŚiGW, fundusz.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NFOŚiGW, w okresie objętym kontrolą, wspierał finansowo realizację przedsięwzięć dotyczących powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej⁴, jednakże w odniesieniu do barszczy kaukaskich działania te miały charakter incydentalny i nie stanowiły elementu szerszego programu postępowania z tymi roślinami.

Fundusz w latach 2013-2019 dofinansowywał cztery przedsięwzięcia związane ze zwalczaniem barszczy kaukaskich, których beneficjentami były: Bieszczadzki Park Narodowy, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Powiat Sanocki oraz Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska⁵. Prowadzone przez beneficjentów działania miały charakter lokalny i nie przyczyniały się do powstrzymania ekspansji barszczy kaukaskich w skali kraju. Punktowy charakter planowanych do sfinansowania działań był powodem, dla których NFOŚiGW unieważnił w 2015 r. nabór wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków funduszu w ramach programu priorytetowego *Ochrona i przywracanie bioróżnorodności biologicznej. Część 1 - Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo*.

NFOŚiGW nie przeprowadzał diagnozy potrzeb w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich, jak również nie szacował nakładów finansowych niezbędnych dla skutecznego ich zwalczania, zarówno w skali ogólnopolskiej, jak i regionalnej. Przyczyną ograniczonych nakładów na zwalczanie barszczy kaukaskich był brak systemowych rozwiązań w tym zakresie, umożliwiających kompleksowe i skuteczne rozwiązanie problemu barszczu Sosnowskiego na poziomie krajowym.

W ocenie NIK stworzenie kompleksowego systemu finansowania działań zapobiegających rozprzestrzenianiu się barszczy wymaga oszacowania nakładów niezbędnych dla ich skutecznej likwidacji. Jego powstanie poprzedzać powinna diagnoza zagrożenia barszczami kaukaskimi w poszczególnych rejonach Polski. W tym celu, stosownie do art. 14 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych⁶, powinien zostać ustanowiony system nadzoru obejmujący inwazyjne gatunki obce oraz narzędzia umożliwiające skuteczny monitoring dróg rozpowszechniania. Zgodnie z uchwalonym w 2015 r. przez Radę Ministrów *Programem ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020*⁷, instytucją wiodącą w zakresie realizacji zadań polegających na dostosowaniu polskiego ustawodawstwa oraz opracowaniu i wdrożeniu odpowiednich rozwiązań organizacyjno-finansowych, które umożliwią wdrożenie rozporządzenia UE, jak również ustanowienia systemu nadzoru i monitorowania obejmującego obce gatunki inwazyjne jest Ministerstwo Środowiska.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Obejmującego m.in. zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych.

⁵ Dalej: GDOŚ.

⁶ Dz. U. UE. 2014 L. 317, s. 35. Dalej: rozporządzenie UE.

⁷ Uchwała nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie zatwierdzenia Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015–2020 (M.P. poz. 1207). Dalej: Program ochrony.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Opracowywanie programów dotyczących zwalczania barszczy kaukaskich i finansowania tych działań

Opis stanu faktycznego

Strategie działania

W strategiach działania NFOŚiGW oraz wspólnych strategiach działania NFOŚiGW i WFOŚiGW nie określano kwot przeznaczonych na zwalczanie gatunków inwazyjnych, w tym barszczów kaukaskich. W strategii wspólnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.⁹ określono kwoty prognozowane na ochronę różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów (350 mln zł na lata 2013-2016¹⁰ - 2% środków ogółem, 790 mln zł na lata 2017-2020¹¹ - 4% środków ogółem). W strategii działania NFOŚiGW na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. prognozowano na przedmiotową dziedzinę ochrony środowiska kwotę 451,5 mln zł (2% środków ogółem).

(akta kontroli str. 83-84,119,127)

Strategia działania NFOŚiGW na lata 2017-2020 oraz wspólna strategia działania NFOŚiGW i WFOŚiGW na lata 2017-2020 nie określały kwot przeznaczonych na ochronę różnorodności biologicznej.

(akta kontroli str. 150-232)

W okresie objętym kontrolą NFOŚiGW nie przeprowadzał diagnozy potrzeb w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich, jak również nie szacował nakładów finansowych niezbędnych dla skutecznego ich zwalczania zarówno w skali ogólnopolskiej, jak i regionalnej.

P.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW wyjaśnił, że działania takie nie są rolą funduszu¹². Zaznaczył, że oszacowanie zakresu niezbędnych działań i nakładów finansowych dla skutecznego zwalczania barszczy kaukaskich wymagałoby opracowania ogólnopolskiego lub regionalnych programów, a inicjatywa w zakresie ich opracowania nie leży w kompetencjach funduszu, lecz administracji rządowej.

(akta kontroli str. 346, 349,1438-1439)

Ochrona różnorodności biologicznej została ujęta w strategiach NFOŚiGW na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. i na lata 2017-2020, a także wspólnych strategiach NFOŚiGW i WFOŚiGW na te okresy. W dokumentach tych określono odpowiednio:

- ocenę znaczenia różnorodności biologicznej, diagnozę stanu ochrony gatunków zagrożonych, określenie celu priorytetu¹³, planowane do osiągnięcia wielkości mierników dla priorytetu oraz zestawienie realizowanych i planowanych programów priorytetowych,
- opis zadań wspieranych w ramach priorytetu oraz prognozowane zmiany kwot i formy finansowania przedsięwzięć ze środków własnych funduszy w zakresie różnorodności biologicznej,

⁸ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Uchwalonej 26 czerwca 2012 r.

¹⁰ W całości finansowanie dotacyjne.

¹¹ W tym 82% finansowanie dotacyjne i 18% finansowanie pożyczkowe.

¹² Na podstawie z art. 400b ust. 1 i ust. 2a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799 ze zm.), celem działania funduszu jest finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz tworzenie warunków do wdrażania finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

¹³ Priorytet 4 NFOŚiGW – Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

- opis celów do realizacji w zakresie różnorodności biologicznej oraz zidentyfikowane priorytety wsparcia ochrony środowiska w tym obszarze,
- opis zagrożeń dla różnorodności biologicznej, kluczowe cele do realizacji w jej zakresie oraz zestawienie planowanych działań.

Zapisy te miały charakter ogólny i nie odnosiły się wprost do kwestii zwalczania barszczy kaukaskich.

(akta kontroli str. 66-67, 126-127, 202-203, 231)

We wspólnych strategiach NFOŚiGW i WFOŚiGW wskazywano, że wspierane będą zadania związane z eliminacją obcych gatunków inwazyjnych oraz że planowane jest ograniczanie zagrożeń wynikających m.in. z presji ze strony gatunków inwazyjnych.

(akta kontroli str. 126,231,1584)

W 2014. r. ze środków NFOŚiGW, na zlecenie GDOŚ, opracowano *Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi) i barszczu Mantegazziego (Heracleum mantegazzianum) na terenie Polski*.

(akta kontroli str. 354-382,516-536,675-696,920-948,1390-1398)

Realizowane programy

W latach 2013-2019 NFOŚiGW realizował trzy programy dotyczące m.in. zwalczania barszczy kaukaskich, w tym jeden obejmujący środki krajowe¹⁴, w którym NFOŚiGW był jednostką przyznającą dotację z własnych środków statutowych, oraz dwa obejmujące środki europejskie, w których NFOŚiGW był odpowiednio: operatorem programu (wspólnie z Ministerstwem Środowiska)¹⁵ oraz instytucją wdrażającą¹⁶. Beneficjentami tych programów były odpowiednio: Bieszczadzki Park Narodowy, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie i Powiat Sanocki oraz GDOŚ. Ponadto jeden program dot. zwalczania barszczy kaukaskich obejmujący środki krajowe¹⁷ został unieważniony.

(akta kontroli str. 233)

Przy określaniu warunków naboru wniosków dotyczących zwalczania barszczu Sosnowskiego kierowano się głównie wytycznymi¹⁸ opracowanymi na zlecenie GDOŚ, działaniami i doświadczeniami wojewódzkich funduszy ochrony środowiska¹⁹ w tym zakresie, zgłoszonym zapotrzebowaniem oraz dostępną literaturą.

(akta kontroli str. 346)

W ocenie NFOŚiGW, zasadnym jest przeprowadzenie inwentaryzacji stanowisk barszczy kaukaskich w oparciu o ujednoliconą metodykę. Zdaniem funduszu, regionami, w których najliczniej obserwuje się barszcze kaukaskie, są województwa: małopolskie, śląskie, dolnośląskie oraz pomorskie.

(akta kontroli str. 346)

¹⁴ W 2014 r.: 4.1 Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo.

¹⁵ W 2013 r.: Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, perspektywa na lata 2009-2014.

¹⁶ W 2016 r.: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, oś priorytetowa II działanie 2.4: Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna, 2.4.4a: Opracowanie zasad kontroli i zwalczania w środowisku przyrodniczym gatunków obcych.

¹⁷ w 2015 r.: 4.1 Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo.

¹⁸ Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi*) i barszczu Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*) na terenie Polski, Warszawa 2014.

¹⁹ Dalej: WFOŚiGW.

NFOŚiGW wspierał finansowo realizację przedsięwzięć dotyczących powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej²⁰, jednakże nie określał zapotrzebowania na środki finansowe niezbędne do zwalczania barszczy kaukaskich. Rozdział środków finansowych na różne cele wynikał z zapisów poszczególnych programów dot. pomocy bezzwrotnej. Zapisy te nie określały zwalczania barszczy kaukaskich, lecz miały charakter ogólny i dotyczyły: wzrostu odporności rodzimych ekosystemów na presję inwazyjnych gatunków obcych (w przypadku mechanizmu finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014) oraz ograniczania presji gatunków inwazyjnych i konfliktowych (w przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020). W ramach mechanizmu finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014 NFOŚiGW przekazał Uniwersytetowi Rolniczemu w Krakowie i Powiatowi Sanockiemu na zwalczanie barszczy kaukaskich kwotę 3 030 435,97 zł²¹ w postaci bezzwrotnego dofinansowania. Podobnie, w ramach dotacji ze środków krajowych (statutowych NFOŚiGW), fundusz przeznaczył kwotę 23 832,92 zł na likwidację barszczu Sosnowskiego w Bieszczadzkim Parku Narodowym²².

Ponadto, w ramach środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko²³ na lata 2014-2020 przeznaczono na działania pilotażowe w terenie związane ze zwalczaniem barszczy kwotę 2 400 000 zł²⁴.

(akta kontroli str. 9,223,233,354-385,455-457,516-536,616,675-696,885,1060)

Nabór wniosków w 2015 r. o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków funduszu w ramach programu priorytetowego *Ochrona i przywracanie bioróżnorodności biologicznej Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo*, w ramach którego kwota alokacji na zwalczanie barszczu Sosnowskiego wyniosła 4,0 mln zł, został unieważniony²⁵.

(akta kontroli str. 9, 223, 233,1196-1197,1241)

W naborze złożono 17 wniosków z czego 4 zostały odrzucone z względu na negatywną ocenę formalną, a 4 ze względu na negatywną ocenę ekologiczno-techniczną. Pozytywnie oceniono 9 wniosków, z których 5 zakwalifikowano do listy podstawowej, a 4 – do listy rezerwowej.

(akta kontroli str. 1076,1202,1220)

P.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW wyjaśnił, że zdaniem Zarządu NFOŚiGW niewielka skala udzielonej w ramach konkursu pomocy oraz punktowy charakter planowanych do sfinansowania działań w zakresie zwalczania barszczu Sosnowskiego nie pozwoli na skuteczne rozwiązanie problemu występowania tego gatunku inwazyjnego na terenie kraju i powstrzymanie jego ekspansji. Mając na uwadze dbałość o efektywne wykorzystanie środków funduszu, zarząd uznał, że finansowanie zwalczania barszczu Sosnowskiego przez NFOŚiGW powinno być poprzedzone opracowaniem przez właściwe instytucje

²⁰ Obejmującego m.in. zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych.

²¹ Dla Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie – umowa nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D z 26 sierpnia 2014 r. i Powiatu Sanockiego – umowa nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D z 19 sierpnia 2014 r.

²² Na podstawie umowy z Bieszczadzkim Parkiem Narodowym nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D z 24.11.2014 r., zmienionej aneksem nr 3/580 z 13 września 2017 r.

²³ Dalej: POLiŚ.

²⁴ Umowa nr POIS.02.04.00-00-0100/16-00 z 29 grudnia 2016 r. z GDOŚ. Kwota szacowana, ustalona na podstawie planu realizacji projektu. Na dzień kontroli nie upłynął termin realizacji umowy o dofinansowanie. Zgodnie z harmonogramem (po zmianach), działania pilotażowe w terenie mają być realizowane od IV kwartału 2019 r.

²⁵ Uchwałą nr B/17/5/2016 Zarządu NFOŚiGW z 20 kwietnia 2016 r.

systemowych rozwiązań w tym zakresie, umożliwiających kompleksowe i skuteczne rozwiązanie problemu barszczu Sosnowskiego na poziomie krajowym.

(akta kontroli str. 1142)

W wyniku działań objętych dofinansowaniem przekazanym przez NFOŚiGW w latach 2014-2016 zwalczaniem barszczu kaukaskich objęte zostały tereny o łącznej powierzchni 179,92 ha.

(akta kontroli str. 446,455-457,608,616,1074)

Zwalczanie populacji barszczu Sosnowskiego było realizowane także w ramach projektu LIFE+ *Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce*, dla którego NFOŚiGW zawarł umowę na współfinansowanie²⁶. Zadanie wynikało ze zlokalizowania znacznej populacji barszczu Sosnowskiego na terenie objętym projektem oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Projekt był realizowany od stycznia 2010 r. do 2014 r. Usuwanie barszczu było pokrywane ze środków unijnych rozliczanych przez Komisję Europejską, w związku z czym NFOŚiGW nie posiadał rachunków bądź faktur dotyczących tego zadania. Na podstawie dokumentacji posiadanej przez fundusz brak było możliwości określenia kwoty dotacji przeznaczonej na zwalczanie barszczu Sosnowskiego²⁷.

(akta kontroli str. 353,1144)

Dyrektor Departamentu Ochrony Przyrody i Edukacji Ekologicznej wyjaśniła, że NFOŚiGW nie pełnił w przedmiotowym programie funkcji jednostki pośredniczącej w udzielaniu dofinansowania, a zapewniał jedynie dofinansowanie ze środków krajowych będących uzupełnieniem dofinansowania Komisji Europejskiej. Z tego względu przyjmowano przy kwalifikowaniu kosztów jej rozstrzygnięcia²⁸. Dyrektor Departamentu Ochrony Przyrody i Edukacji Ekologicznej wskazała także, że ostatecznie fundusz nie dofinansowywał w ramach przedmiotowej umowy działań związanych z usuwaniem barszczu Sosnowskiego i w związku z tym nie jest w posiadaniu związanych z nim umów, protokołów odbioru i faktur.

(akta kontroli str. 1243)

Prezes Zarządu NFOŚiGW wskazał, że fundusz wyegzekwował od beneficjenta dokumenty potwierdzające zrealizowanie przedsięwzięcia w zakresie faktycznie objętym finansowaniem ze strony funduszu oraz że usuwanie barszczu Sosnowskiego nie było przedmiotem tego finansowania. Zakres projektu nieobjęty finansowaniem ze środków krajowych (funduszu) uznano za zrealizowany zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej akceptującą raport końcowy z realizacji projektu²⁹.

(akta kontroli str. 1261,1272,1322,1341,1448-1449,1508-1509)

W większości opracowanych programów mających w swym zakresie m.in. zwalczanie barszczu kaukaskich przyjęto wskaźniki stopnia realizacji zadania. W programie PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów* przyjęto wskaźniki projektu takie jak:

- liczba przeprowadzonych inwentaryzacji/monitoringów (w szt.),

²⁶ Umowa nr 458/2009/Wn50/OP-WK-LF/D z 24 września 2009 r. ze Stowarzyszeniem „Klub Przyrodników”.

²⁷ Wydatki w całym zadaniu C2 w którego skład wchodziło zwalczanie barszczu Sosnowskiego, wyniosły 5 986,02 euro.

²⁸ Komisja Europejska zaakceptowała raport końcowy beneficjenta pismem z 28 kwietnia 2015 r.

²⁹ W piśmie Komisji Europejskiej z 28 kwietnia 2015 r. zaakceptowano końcowy raport beneficjenta i uznano koszty przedsięwzięcia za koszty kwalifikowalne, za wyjątkiem kwoty 3 513,87 euro, odpowiadającej kosztom poniesionym na działce nr 58/4 w Krajniku (obszar Dolna Odra). Koszty te nie dotyczyły zwalczania barszczu Sosnowskiego, który zgodnie z opisem zadania C.2 był przewidziany do wykonania na terenie obszaru Żurawce.

- liczba inwazyjnych gatunków obcych zinwentaryzowanych lub poddanych monitoringowi (w szt.),
- liczba inwazyjnych gatunków obcych, których presję ograniczono w ramach realizacji (w szt.),

oraz wskaźniki wyniku projektu:

- ograniczanie niekorzystnego wpływu inwazyjnych gatunków obcych (w ha),
- zorganizowanie konferencji/seminarium/warsztatów (w szt., z określeniem liczby odbiorców),
- opracowanie i druk folderów/ulotek/broszur (w szt., z określeniem nakładu i liczby odbiorców),
- budowa i obsługa stron internetowych³⁰ (w szt., z określeniem liczby odbiorców),
- produkcja filmów³¹ (w szt., z określeniem liczby emisji i odbiorców),
- produkcja cyklicznych programów TV i radiowych³² (w szt., z określeniem liczby emisji i odbiorców),
- przygotowanie i wydawanie książek edukacyjnych³³ (w szt., z określeniem nakładu i liczby odbiorców),
- przygotowanie i produkcja materiałów informacyjno-promocyjnych³⁴ (w szt., z określeniem nakładu i liczby odbiorców).

(akta kontroli str. 559-560,831-832,1390,1392)

W ramach POIiŚ działanie 2.4: *Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna*, podtyp projektu 2.4.4a: *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania w środowisku przyrodniczym gatunków obcych* przyjęto wskaźniki projektu:

- liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną (w szt.),
- liczba opracowanych ekspertyz, ocen, analiz, koncepcji, studiów (w szt.)³⁵,
- liczba wykonanych programów, baz i banków danych (w szt.)³⁶,

oraz wskaźniki rezultatu:

- wytyczne w zakresie walki dla minimum 10 inwazyjnych gatunków obcych (w szt.),
- zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych (w liczbie osób).

(akta kontroli str. 958,997,1397)

W ramach programu 4.1 *Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo* ustalono wskaźnik: Powierzchnia obszarów na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów (w ha). W 2015 r. do programu wprowadzono dodatkowy wskaźnik: liczba gatunków inwazyjnych, dla których podjęto działania ograniczające ich negatywny wpływ (w tym opracowano programy/wytyczne mające na celu ograniczenie ich presji).

(akta kontroli str. 1538)

Przed podpisaniem poszczególnych umów z beneficjentami³⁷ nie dokonywano oględzin terenów zgłoszonych do zwalczania barszczy kaukaskich, jak również nie zlecano przeprowadzenia takich oględzin.

³⁰ Tylko dla umowy nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D.

³¹ Tylko dla umowy nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D.

³² Tylko dla umowy nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D.

³³ Tylko dla umowy nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D.

³⁴ Tylko dla umowy nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D.

³⁵ Wskaźnik usunięty na podstawie aneksu nr POIS.02.04.00-00-0100/16-02 z 25 marca 2019 r.

³⁶ Wskaźnik usunięty na podstawie aneksu nr POIS.02.04.00-00-0100/16-02 z 25 marca 2019 r.

Weryfikacji wniosków w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich złożonych do funduszu dokonywano rzetelnie, na podstawie kryteriów formalnych i merytorycznych³⁸ oraz kryteriów wykonalności, zasadności, efektywności ekonomicznej, innowacyjności, planowanego efektu ekologicznego oraz wpływu na środowisko i wkładu w osiągnięcie celów, rezultatów i wyników programu³⁹.

(akta kontroli str. 386-389,601-605,850-855,1050-1054,1390-1398,1404-1435,1530-1535)

Prezes Zarządu NFOŚiGW wskazał, że wnioski o dofinansowanie i prawdziwość zawartych w nich danych (zgodność przedstawionych we wniosku informacji ze stanem faktycznym) były potwierdzane podpisem przez osobę reprezentującą instytucję składającą wniosek. Kontrole lub wizytacje przedsiębiorstw przeprowadzane były losowo lub jeżeli występowała taka potrzeba.

(akta kontroli str. 1447)

Ustalając warunki dofinansowania, określano metody zwalczania barszczu⁴⁰. Nie dotyczyło to umowy z GDOŚ, w której nie określono metody zwalczania barszczy, gdyż opracowanie takich metod było przedmiotem I etapu realizacji umowy (zadanie B4).

(akta kontroli str. 384,562,835,882-885,1446)

W zawartych umowach nie zawierano zapisów dotyczących korzystania przez beneficjenta z usług firmy wyspecjalizowanej w zakresie usuwania barszczy oraz zasad utylizacji usuniętych roślin.

(akta kontroli str. 354-382,516-536,675-696,920-948,1390-1398)

Prezes Zarządu NFOŚiGW wskazał, że zabiegi usługi dotyczące zwalczania barszczy są typowymi usługami agrotechnicznymi z pominięciem przypadku, gdy roślina jest w fazie wydania nasion, oraz że nie ma specjalnych wymogów dla firm zwalczających barszcze kaukaskie. W kwestii zasad utylizacji usuniętych roślin Prezes Zarządu NFOŚiGW wskazał, że kwestia ta powinna być uregulowana na etapie podpisywania umowy między beneficjentem a wykonawcą usługi.

(akta kontroli str. 1446-1447)

W zawartych umowach określono warunki zwrotu dofinansowania w sytuacji nieprawidłowej realizacji zadania. W programach PL 02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów* oraz POliŚ na lata 2014-2020, oś priorytetowa II działanie 2.4: *Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna*, 2.4.4a: *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania w środowisku przyrodniczym gatunków obcych* dofinansowanie podlegało zwrotowi (lub pomniejszeniu z kwoty wydatków kwalifikowanych do zatwierdzenia z kolejnego wniosku o płatność) w przypadku wykorzystania go niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur obowiązujących przy realizacji projektu lub gdy zostało pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości. Beneficjent programu 4.1 *Ochrona obszarów*

³⁷ Dotyczy umów: nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D z 26 sierpnia 2014 r. z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie, nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D z 19 sierpnia 2014 r. z Powiatem Sanockim, nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D z 24 listopada 2014 r. z Bieszczadzkim Parkiem Narodowym. W przypadku umowy nr POIS.02.04.00-00-0100/16-00 z 29 grudnia 2016 r. z GDOŚ w momencie jej podpisywania nie były określone tereny na których mają zostać przeprowadzone działania pilotażowe – miały one zostać ustalone na podstawie opracowań otrzymanych w wyniku realizacji zadań B3 i B4, będących przedmiotem tej umowy.

³⁸ Dot. wniosków złożonych w ramach programu priorytetowego 4.1 *Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej* część 1) *Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo* oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, działanie 2.4 *Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna*.

³⁹ Dot. wniosków złożonych w ramach programu operacyjnego PL 02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów*.

⁴⁰ W umowie lub w planie wdrażania projektu.

i gatunków cennych przyrodniczo (Bieszczadzki Park Narodowy) został zobowiązany do zwrotu dotacji w przypadku wypowiedzenia lub rozwiązania umowy, których warunki również zostały określone w umowie, w terminie 14 dni od otrzymania oświadczenia funduszu o rozwiązaniu lub wypowiedzeniu umowy.

(akta kontroli str. 371,381,531,691,942,1390-1398)

Projekt pn. *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną*, realizowany przez GDOŚ, był projektem pozakonkursowym.

(akta kontroli str. 863)

We wszystkich zrealizowanych programach, ze względu na wystarczającą pulę środków, beneficjentom zostały przyznane kwoty, o jakie wnioskowali⁴¹.

(akta kontroli str. 384,404,519,581,679,856,1390-1398)

Dla wszystkich projektów dofinansowanych przez NFOŚiGW w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich określono efekt ekologiczny i rzeczowy⁴².

W umowach zawartych w ramach programu PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów* nie określono terminów osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego. W ramach środków EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego z perspektywy 2009-2014 stosowano jeden zaakceptowany przez Ministra Środowiska wzór umowy w sprawie projektu dla trzech różnych programów⁴³, który nie przewidywał określenia tych terminów.

(akta kontroli str. 516-536,675-696,1391,1393,1525,1539-1540)

P.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW wyjaśnił, że w programie PL02 przyjęto, że data osiągnięcia efektów rzeczowych i ekologicznych to ostatni dzień trwania umowy.

(akta kontroli str. 1540-1544)

W pozostałych zawartych umowach terminy osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego zostały określone.

(akta kontroli str. 377,958,1388-1389)

Działania edukacyjne

W ramach programu priorytetowego *Edukacja ekologiczna* NFOŚiGW nie realizował i nie finansował w latach 2013-2019 działań edukacyjnych dotyczących zagrożenia związanego z barszczami kaukaskimi.

Działania edukacyjne w postaci konferencji, seminariów, warsztatów, szkoleń, informowania w mediach, produkcji materiałów informacyjnych i edukacyjnych były natomiast prowadzone w toku realizacji umów zawartych z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie, z Powiatem Sanockim i z GDOŚ.

(akta kontroli str. 10,352)

⁴¹ Powiat Sanocki we wniosku oszacował kwotę całkowitego kosztu kwalifikowalnego projektu na 1 225 401 zł i wnioskowaną kwotę dofinansowania (85%) wynoszącą 1 041 591 zł. Ponieważ całkowita kwota kosztu kwalifikowalnego uległa zmniejszeniu do 1 219 201 zł, dofinansowanie równe 85% tej kwoty wyniosło wg umowy 1 036 321 zł.

⁴² Efekt ekologiczny definiowano jako m.in. eliminację barszczu Sosnowskiego, lub ograniczenie niekorzystnego wpływu gatunków inwazyjnych. W przypadku umowy z GDOŚ efekt ekologiczny zdefiniowano jako opracowanie wytycznych w zakresie walki dla min. 10 gatunków obcych i objęcie zasięgiem przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych i informacyjnych 200 000 osób.

⁴³ PL02 Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów, PL03 Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych, PL04 Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii.

Na stronie internetowej funduszu⁴⁴ 3 lipca 2015 r. zamieszczono odnośniki do filmu zrealizowanego w ramach projektu *Środowisko bez barszczu Sosnowskiego (Heracleum Sosnowskyi Manden.)*, dofinansowanego z funduszy EOG 2009-2014 (link nieaktywny na 12 lipca 2019 r.), oraz do materiału TVP Kraków na temat barszczu Sosnowskiego. Wskazano, że więcej informacji nt. barszczu Sosnowskiego można znaleźć w *Wytycznych dotyczących zwalczania barszczu Sosnowskiego i barszczu Mantegazziego na terenie Polski*⁴⁵, tj. opracowaniu wykonanym na zlecenie GDOŚ.

(akta kontroli str. 342-343)

W ramach umowy z Powiatem Sanockim opracowana została broszura pt. *Zwalczanie Barszczu Sosnowskiego – doświadczenia i obserwacje w Powiecie Sanockim* oraz publikacja pt. *Rośliny w Powiecie Sanockim – chronione, zagrożone, rzadkie i inwazyjne*. Opracowania te zostały przekazane funduszowi oraz zostały udostępnione na stronie internetowej beneficjenta⁴⁶. Przedstawiono w nich wyniki prac naukowych związanych ze skutecznością zwalczania barszczu Sosnowskiego na terenie Powiatu Sanockiego oraz jego wpływ na zmiany gatunkowe wywołane tymi zabiegami, a także przedstawiono opis gatunków inwazyjnych, w tym barszczu Sosnowskiego i barszczu Mantegazziego.

(akta kontroli str. 616,1447,1450-1507,1516-1517)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NFOŚiGW dofinansowywał przedsięwzięcia związane ze zwalczaniem barszczu kaukaskich, jednakże działania te, z uwagi na szeroki przedmiotowo zakres ochrony środowiska przypisanej funduszowi, nie stanowiły znacznej pod względem wartości pozycji wśród środków finansowych funduszu przeznaczonych na ochronę środowiska.

NFOŚiGW nie prowadził diagnozy potrzeb w zakresie zwalczania barszczu kaukaskich i nie ustalał zakresu prac niezbędnych dla zahamowania ekspansji i ograniczenia istniejącej ich populacji. Fundusz nie określał także zapotrzebowania na środki finansowe niezbędne do ich zwalczania.

OBSZAR

2. Sprawowanie nadzoru nad działaniami dotyczącymi zwalczania barszczu kaukaskich

Opis stanu
faktycznego

Poprawność wykonania zadań przez poszczególnych beneficjentów była weryfikowana przez fundusz w drodze kontroli terenowych.

(akta kontroli str. 1143)

Po złożeniu przez beneficjenta sprawozdania końcowego fundusz prowadził weryfikację trwałości zakończonych projektów obejmujących m.in. zwalczanie barszczu kaukaskich na podstawie dokumentacji przedkładanej przez beneficjenta. Nie prowadzono natomiast oględzin ani kontroli w zakresie efektów zwalczania tych

⁴⁴ <https://nfosigw.gov.pl/o-nfosigw/aktualnosci/art.687,dlaczego-barszcz-sosnowskiego-parzy.html>, dostęp 12 lipca 2019 r.

⁴⁵ Opracowanie zamieszczone pod adresem: https://www.gdos.gov.pl/files/aktualnosci/29914/Wytyczne_dotyczace_zwalczania_barszczu_Sosnowskiego_Heracleum_sosnowskyi_i_barszczu_Mantegazziego_Heracleum_mantegazzianum_na_terenie_Polski.pdf, dostęp 19 września 2019 r.

⁴⁶ <http://powiat-sanok.pl/flora/dokumenty/publikacja-naukowa-rosliny-w-powiecie-sanockim-chronione-zagrozone-rzadkie-inwazyjne-483/>, dostęp 4 września 2019 r.

roślin (realizacji projektu i utrzymania jego trwałości) po zakończeniu danego projektu⁴⁷.

(akta kontroli str. 1143,1392,1394-1395)

W przypadku umowy zawartej z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie⁴⁸ w sprawie projektu p.n. *Środowisko bez Barszczu Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi Manden)* w ramach programu PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów* kontrola została przeprowadzona na zakończenie realizacji projektu i dotyczyła jego wykonania w zakresie zgodności z umową o dofinansowanie, dokumentacji technicznej i formalno-prawnej projektu, zgodności informacji o realizacji projektu przedstawianych przez beneficjenta w rozliczeniach oraz prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych zgodnie z warunkami umowy. W ramach kontroli przeprowadzono m.in. oględziny realizacji wykonanych robót. W wyniku kontroli potwierdzono m.in. zrealizowanie zakresu rzeczowego projektu zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie oraz terminowość realizacji projektu. W zbadanym zakresie kontrolujący nie wnieśli uwag.

(akta kontroli str. 1143,1149-1170)

W wyniku przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono ryzyk i zagrożeń dla realizacji projektu.

(akta kontroli str. 1162)

W wyniku realizacji programu osiągnięto zakładane rezultaty, w tym przeprowadzono zakładaną liczbę inwentaryzacji/monitoringów występowania inwazyjnych gatunków obcych (2 inwentaryzacje/monitoringi dot. 1 gatunku – barszczu Sosnowskiego), ograniczono niekorzystny wpływ inwazyjnych gatunków obcych na obszarze 134 ha – w rezultacie podjętych działań barszcz Sosnowskiego został wyeliminowany w ponad 80% na powierzchni 134 ha. Barszcz był poddany opryskowi środkami chemicznymi przy użyciu sprzętu ciągnikowego, opryskowi sprzętem ręcznym, a następnie koszeniu kosiarkami bijakowymi i sprzętem ręcznym. Tam gdzie to było możliwe wykonano zabiegi chemiczne, tj. iniekcje preparatu chemicznego do szyjki korzeniowej poszczególnych roślin oraz wycinaniu ręcznemu.

(akta kontroli str. 446,559-560,562,583,1391-1392)

Obszar faktycznie objęty zwalczaniem barszczy kaukaskich był większy niż wynikający z pierwotnych założeń (umowy). Zwalczaniem barszczy objęto 134 ha podczas gdy umowa przewidywała 123 ha.

(akta kontroli str. 446,560,1390-1391)

W wyniku realizacji projektu beneficjent nabył doświadczenie w zakresie stosowania różnych metod zwalczania barszczu w zależności od jego siedliska, w tym na terenach trudnodostępnych.

(akta kontroli str. 446)

Trwałość projektu została zweryfikowana na podstawie raportu rocznego za 2018 r., złożonego przez beneficjenta w dniu 8 lutego 2019 r.

(akta kontroli str. 1399-1403)

W trakcie trwania okresu trwałości projektu (3 lata od zatwierdzenia przez Operatora Programu raportu końcowego) NFOŚiGW nie stwierdził pogorszenia lub utraty trwałości przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1392)

⁴⁷ W art. 12 ust. 1 umowy nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D z 26 sierpnia 2014 r. i art. 12 ust. 1 umowy nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D z 19 sierpnia 2014 r. przewidziano możliwość takich kontroli, a beneficjenci zostali zobowiązani do poddania im się. W umowie treści umowy nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D z 24 listopada 2014 r. brak było zapisów na temat ewentualnych kontroli lub oględzin.

⁴⁸ Umowa nr 557/2014/Wn-06/OP-XN-02/D z 26 sierpnia 2014 r.

W przypadku umowy zawartej z Powiatem Sanockim⁴⁹ w sprawie projektu *Program ochrony rodzimej flory powiatu sanockiego przed gatunkami inwazyjnymi oraz ograniczenia ich rozprzestrzeniania się i wnikania w obręb Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie* w ramach programu PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów* kontrola została przeprowadzona na zakończenie realizacji projektu i dotyczyła jego wykonania w zakresie zgodności z umową o dofinansowanie, dokumentacji technicznej i formalno-prawnej projektu, zgodności informacji o realizacji projektu przedstawianych przez beneficjenta w rozliczeniach oraz prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych zgodnie z warunkami umowy. W ramach kontroli przeprowadzono m.in. oględziny realizacji wykonanych robót. W wyniku kontroli potwierdzono m.in., że barszcz Sosnowskiego zwalczano metodami mechanicznymi (koszenie, wykopywanie) i chemicznymi (opryski całej powierzchni występowania barszczu lub selektywnie). Zabiegi wykonano w okresach wegetacyjnych w 2014, 2015 i 2016 r. Łączny obszar na którym przeprowadzono likwidację barszczu wyniósł 44,67 ha. Kontrolujący nie zgłosił zastrzeżeń do zgodności zakresu wykonanych prac z umową o dofinansowanie.

(akta kontroli str. 1143,1171-1180)

W wyniku przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono ryzyk i zagrożeń dla realizacji projektu.

(akta kontroli str. 1178)

W wyniku realizacji programu osiągnięto zakładane rezultaty, w tym przeprowadzono zakładaną liczbę inwentaryzacji/monitoringów występowania inwazyjnych gatunków obcych (10 inwentaryzacji/monitoringów dot. 1 gatunku – barszcz Sosnowskiego), ograniczono niekorzystny wpływ inwazyjnych gatunków obcych na obszarze 44,67 ha. Barszcz był zwalczany metodą mechaniczną (koszenie, wykopywanie). Wydłużenie okresu realizacji projektu o dodatkowy rok⁵⁰ umożliwiło wykonanie dodatkowych etapów zwalczania barszczu Sosnowskiego, jednakże uznano, że okres realizacji projektu w odniesieniu do skutecznego ograniczenia występowania barszczu Sosnowskiego był stanowczo za krótki, gdyż jego zwalczania na danym terenie powinno trwać co najmniej 5 lat.

(akta kontroli str. 608,831-832,835,1393-1394)

Obszar faktycznie objęty zwalczaniem barszczu kaukaskich był większy o 744% niż wynikający z pierwotnych założeń (umowy). Zwalczaniem barszczu objęto 44,67 ha, podczas gdy umowa przewidywała 6 ha.

(akta kontroli str. 613,832,1392-1393)

W wyniku realizacji projektu beneficjent nabył doświadczenie w zakresie stosowania różnych metod zwalczania barszczu w zależności od jego siedliska.

(akta kontroli str. 608)

Trwałość przedsięwzięcia skontrolowano na podstawie dokumentacji przekazanej przy sprawozdaniu końcowym beneficjenta – na podstawie pisma Operatora Programu - Ministerstwa Środowiska z 16 kwietnia 2018 r., wyrażającego zgodę na przeprowadzanie w ten sposób kontroli trwałości projektów zrealizowanych w ramach programu PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów*, dla których okres trwałości wynosi 1 rok.

(akta kontroli str. 1143,1192)

⁴⁹ Umowa nr 558/2014/Wn-09/OP-XN-02/D z 19 sierpnia 2014 r.

⁵⁰ Na podstawie aneksu nr 1/102 z 12 kwietnia 2016 r.

W trakcie trwania okresu trwałości projektu (rok od zatwierdzenia przez Operatora Programu raportu końcowego) NFOŚiGW nie stwierdził pogorszenia lub utraty trwałości przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1394)

W przypadku umowy zawartej z Bieszczadzkim Parkiem Narodowym⁵¹ o dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia pn. *Ochrona cennych ekosystemów nieleśnych i ginącej rasy konia huculskiego w Bieszczadzkim Parku Narodowym w latach 2014-2016* w ramach programu 4.1 *Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo* kontrola została przeprowadzona w trakcie realizacji projektu i nie obejmowała działań związanych ze zwalczaniem barszczu Sosnowskiego. P.o. Prezesa Zarządu NFOŚiGW wyjaśnił, że działania te były marginalne wobec głównego tematu projektu, w związku z powyższym podczas wizytacji nie były weryfikowane. Przeprowadzona weryfikacja utrzymania przez beneficjenta trwałości projektu dotyczyła jedynie środków trwałych powstałych w wyniku realizacji przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1143,1181-1191)

W wyniku przeprowadzonej kontroli NFOŚiGW stwierdził wystąpienie ryzyka dla realizacji projektu, jednakże nie dotyczyło ono zwalczania barszczu Sosnowskiego, które nie było objęte kontrolą przez NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 1188)

W wyniku realizacji programu osiągnięto zakładane rezultaty, w tym przeprowadzono likwidację (wielokrotne wykaszanie i karczowanie korzeni) barszczu Sosnowskiego na obszarze 1,25 ha.

(akta kontroli str. 384,1074,1395)

Obszar objęty zwalczaniem barszczy był tożsamy z obszarem wynikającym z pierwotnych założeń (umowy)⁵².

(akta kontroli str. 376,1074,1194-1195,1395)

Trwałość projektu w odniesieniu do zwalczania barszczy kaukaskich została zweryfikowana na podstawie raportów beneficjenta z 19 lutego 2018 r. i 29 sierpnia 2019 r.⁵³.

(akta kontroli str. 1448,1512-1515,1578-1582)

W trakcie trwania okresu trwałości projektu (5 lat od zakończenia realizacji) NFOŚiGW nie stwierdził pogorszenia lub utraty trwałości przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1395)

Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych, w tym barszczy kaukaskich, było przedmiotem pozostającej w realizacji umowy zawartej przez fundusz z GDOŚ. W jej ramach powstać mają opracowania dotyczące gatunków inwazyjnych, zawierające część diagnostyczną (w tym metodykę zwalczania lub kontroli rozprzestrzeniania się poszczególnych gatunków) i operacyjną (zawierającą opis terenów/obszarów na których zostaną przeprowadzone działania pilotażowe metodą rekomendowaną dla danego gatunku w części diagnostycznej).

(akta kontroli str. 882-884)

W latach 2013-2019, z wyjątkiem *Wytycznych dotyczących zwalczania barszczu Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi) i barszczu Mantegazziego (Heracleum*

⁵¹ Umowa nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D z 24 listopada 2014 r.

⁵² Dot. umowy nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D.

⁵³ Raport za 2018 r. został sporządzony i złożony przez beneficjenta w trakcie kontroli, po upływie terminu wynikającego z § 11 ust. 3 i 4 umowy nr 802/2014/Wn-09/OP-WK/D.

mantegazzianum) na terenie Polski, fundusz nie dofinansowywał innych badań w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich.

(akta kontroli str. 1448)

P.o. Prezesa Zarządu Funduszu stwierdził, że w przypadku zwalczania barszczy kaukaskich ryzyko nieosiągnięcia efektu ekologicznego lub rzeczowego jest niskie, a liczba umów w tej sprawie jest niewielka, w związku z czym nie było podstaw i potrzeby tworzenia uogólniających analiz i opracowań.

(akta kontroli str. 1143)

W latach 2013-2019 w skali kraju NFOŚiGW nie koordynował i nie nadzorował realizacji projektów dotyczących inwentaryzacji i zwalczania barszczy kaukaskich, jak również osiągniętych efektów tego zwalczania. Fundusz nadzorował natomiast działania dotyczące zwalczania barszczy kaukaskich na poziomie poszczególnych projektów, w finansowanie których był zaangażowany. Koordynacja projektów po stronie NFOŚiGW polegała na sprawdzaniu zgodności ich realizacji z umową o dofinansowanie i harmonogramem rzeczowo-finansowym oraz na weryfikacji poprawności przedkładanych dokumentów rozliczeniowych.

(akta kontroli str. 1143-1144, 1528)

W latach 2013-2019 w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich NFOŚiGW współpracował głównie z beneficjentami programów priorytetowych, zarządzającymi terenami, na których stwierdzono występowanie barszczy. Współpraca obejmowała szkolenia dotyczące sposobu prawidłowego tworzenia projektu i przygotowania wniosku, z udziałem m.in. pracownika GDOŚ przedstawiającego prezentację *Jak zwalczać barszcz Sosnowskiego?* Fundusz współpracował także z Generalnym Konserwatorem Przyrody poprzez konsultowanie w 2015 r. zakresu naboru i konkursu dotyczącego zwalczania gatunków inwazyjnych. Współpraca z innymi podmiotami⁵⁴ miała charakter roboczy i polegała na wymianie doświadczeń, uczestnictwie w konferencjach, wizytach lustracyjnych na terenach zwalczania barszczy kaukaskich.

(akta kontroli str. 1144)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

NFOŚiGW nadzorował działania dotyczące zwalczania barszczy kaukaskich na poziomie projektów, w których finansowanie był zaangażowany. Polegało to na sprawdzaniu zgodności realizacji zadań z umowami o dofinansowanie oraz weryfikacji poprawności przedkładanych dokumentów. W zbadanym okresie NFOŚiGW sprawdzał prawidłowość wykonania przez poszczególnych beneficjentów zadań związanych ze zwalczaniem barszczy kaukaskich w drodze kontroli terenowych. Natomiast trwałość zakończonych przedsięwzięć była weryfikowana przez fundusz jedynie na podstawie dokumentacji przedkładanej przez beneficjentów, pomimo iż część zawartych umów o dofinansowanie przewidywała możliwość kontroli m.in. przez fundusz, oraz zobowiązywała beneficjentów do poddania się im.

⁵⁴ Ministerstwo Środowiska, GDOŚ, Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska, parki narodowe, uczelnie wyższe.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Kraków, dnia września 2019 r.

Kontroler

Andrzej Salwiński
inspektor kp.